

Forord

Med denne boken ønsker vi å bidra til økt kunnskap om og forståelse for straffelovens regulering av et utvalg forbrytelser som er viktige både prinsipielt og praktisk. Bokens format er tilpasset behovet for læremiddel ved utdanning av jurister. Den rettsvitenskapelige analysen er imidlertid like relevant for advokater, dommere og andre som arbeider med volds-, seksual-, formues- eller narkotikaforbrytelser.

Bokens fokus på bestemte forbrytelsestyper gjør at den supplerer den generelle fremstillingen av norsk strafferett i *Frihet, forbrytelse og straff* fra 2019 (i det videre omtalt som «FFS»). Denne gang er forfatterteamet utvidet ved at også Asbjørn Strandbakken er blitt med. En annen forskjell er at temaene i større grad er fordelt på forfatterne. Med unntak av introduksjonen i kapittel 1, som vi har skrevet i fellesskap, har hver hoveddel én eller to forfatter(e). Vi har imidlertid dratt mye nytte av å utveksle manuskriptene med hverandre underveis.

I arbeidet med boken har vi også hatt god nytte av de mange andre kollegene ved Det juridiske fakultet, Universitetet i Bergen, som har lest tekst eller på andre måter gitt innspill til fremstillingen. I tillegg vil vi takke statsadvokat Jan-Inge Wensell Raanes og advokatfullmektig, ph.d. Katrine Holter for å ha lest og kommentert henholdsvis del II og III i boken. Takk også til fakultetsledelsen for velvillig støtte til prosjektet. Videre vil vi takke vitenskapelig assistent Jakob Mykland Revheim som har bidratt konstruktivt til alle bokens deler gjennom kildesøk, diskusjon av tekst og korrekturarbeid. Takk også til de vitenskapelige assistentene Frida Gilje og Kristian Wederhus som hjalp til med de foreløpige utkastene til del I, II og III, og til studentene som på kurset i strafferett høsten 2019 ga nyttige tilbakemeldinger på disse tekstene.

For å stimulere til videre studium er boken utstyrt med et domsregister. Den har også en fortegnelse over litteraturreferanser og andre forkortelser. Henvisninger til paragrafer uten lovtittel gjelder straffeloven 2005 med mindre noe annet går frem av sammenhengen.

Bergen, 19.05.2020

Jørn Jacobsen, Erling Johannes Husabø,
Linda Gröning og Asbjørn Strandbakken

Innhold

1 Generelle utgangspunkter	11
1.1 Bokens formål og fokus	11
1.2 Gjerningsbeskrivelser i strafferetten – forståelse og tolkning	13
1.3 Nærmere om rettsgodene som vernes	17
1.4 Noen avklaringer om samtykke, forsett og rettsuvitethet	19
Del I Voldsforbrytelser	23
2 Emne og opplegg i del I	25
2.1 Introduksjon	25
2.2 Bakgrunn og begrunnelse	26
2.3 Fremstillingen videre	29
3 Sentrale gjerningselementer	31
4 Kroppskrenkelse	35
4.1 Generelt om handlingsnormen	35
4.2 «vold»	35
4.3 «på annen måte krenker [en annen] fysisk»	37
4.4 Grov kroppskrenkelse	38
4.5 Provokasjon og retorsjon som særlige frifinnelsesgrunner	41
5 Kroppsskade	46
5.1 Generelt om handlingsnormen	46
5.2 «skader [...] kropp eller helse»	46
5.3 «gjør [...] fysisk maktesløs»	49
5.4 «fremkaller bevisstløshet eller liknende tilstand»	50
5.5 Grov kroppsskade	51
6 Betydelig kroppsskade	54
6.1 Generelt om handlingsnormen	54
6.2 «tap eller vesentlig svekkelse av en sans, et viktig organ eller en viktig kroppsdel»	55
6.3 «vesentlig vansirethet, livsfarlig eller langvarig sykdom, eller alvorlig psykisk skade»	56
6.4 Skader på foster	58
7 Drap	59
7.1 Generelt om handlingsnormen	59
7.2 «dreper en annen»	59
7.3 Straffene for drap	61

8 Medvirkning til selvmord og selvpåført betydelig skade	64
9 Forbund om betydelig skade eller drap	66
10 Uaktsom forvoldelse av betydelig skade og død	67
10.1 Generelt om uaktsomhetsansvar for voldshandlinger	67
10.2 Uaktsom forvoldelse av betydelig skade	68
10.3 Uaktsom forvoldelse av død	69
10.4 Nærmere om uaktsomhet i trafikken	70
10.5 Samtykkets relevans for uaktsomhetsstraffebudene	73
11 Mishandling i nære relasjoner	75
11.1 Generelt om handlingsnormen	75
11.2 Hvem vernes av straffebudet?	77
11.3 Krenkelser som kan utgjøre mishandling	78
11.4 «alvorlig eller gjentatt mishandler»	79
11.5 Grov mishandling i nære relasjoner	83
12 Andre straffebud i straffelovens kapittel 25	84
12.1 Kjønnsslemlestelse	84
12.2 Vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper	86
12.3 Forsømmelse av hjelpeplikt	87
12.4 Hensettelse i hjelpeløs tilstand mv.	90
Del II Seksualforbrytelser	93
13 Emne og opplegg i del II	95
13.1 Introduksjon	95
13.2 Bakgrunn og begrunnelse	97
13.3 Fremstillingen videre	100
14 Sentrale gjerningselementer	102
14.1 Utgangspunkt	102
14.2 Seksuell omgang	103
14.3 Seksuell handling	105
14.4 Seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd	107
14.5 Noen generelle trekk ved de sentrale gjerningselementene	110
15 Voldtekt og grovt uaktsom voldtekt	112
15.1 Generelt om handlingsnormen i voldtektsstraffebudet	112
15.2 «vold»	114
15.3 «truende atferd»	116
15.4 «ute av stand til å motsette seg handlingen»	118
15.5 Offeret tvinges til å utføre handlinger med seg selv eller andre	120
15.6 Rettsstrid, særlig om samtykke som rettsstridsavgrensning	121
15.7 Skjerpet strafferamme for voldtekt til samleie og grov voldtekt	123
15.8 Straffebudet mot grovt uaktsom voldtekt	126

16 Andre straffebud til vern om individets seksuelle frihet	129
16.1 Utgangspunkt	129
16.2 Misbruk av overmaktsforhold	129
16.3 Seksuell omgang med innsatte mv. i institusjon	131
16.4 Seksuell handling uten samtykke	132
16.5 Seksuelt krenkende atferd offentlig eller uten samtykke	133
17 Straffebud rettet mot seksuelle krenkelser av barn	137
17.1 Utgangspunkt	137
17.2 De sentrale seksualforbrytelsene mot barn	139
17.3 Andre seksualstraffebud som gir barn et særlig rettsvern	144
17.4 Særregulering knyttet til villfarelse om barnets alder	149
17.5 Betydningen av at de involverte er jevnbyrdige i alder og utvikling	150
18 Kort om straffebud som beskytter allmenne interesser	154
Del III Formuesforbrytelser	159
19 Emne og opplegg i del III	161
19.1 Introduksjon	161
19.2 Bakgrunn og begrunnelse	162
19.3 Sammenhengen med tilgrensende straffebud	163
19.4 Fremstillingen videre	165
20 Sentrale gjerningselementer	166
20.1 Introduksjon	166
20.2 Gjenstand mv.	166
20.3 Tilhører en annen	169
20.4 Besittelse	171
20.5 Tap eller fare for tap	175
20.6 Forsett om uberettiget vinning	178
21 Skadeverk	184
21.1 Introduksjon	184
21.2 Ordinært skadeverk	184
21.3 Dataskadeverk	186
22 Urettmessig besittelse og bruk	189
22.1 Introduksjon	189
22.2 Besittelseskrenkelse	189
22.3 Ulovlig bruk av løsøre	191
22.4 Brukstyveri av motorvogn mv.	192
22.5 Ulovlig bruk mv. av fast eiendom	195

23 Tyveri	199
23.1 Introduksjon	199
23.2 Borttakelse	200
23.3 Tilegnelsesforsett kombinert med vinningsforsett	202
24 Underslag	205
24.1 Introduksjon	205
24.2 Ordinært underslag	205
24.3 Underslag av betrodde penger	207
25 Ran	210
25.1 Introduksjon	210
25.2 Kravet til ulovlige midler	210
25.3 Ran ved bemektigelse	212
25.4 Ran ved tvang til tapsbringende handling	213
26 Utpressing	216
26.1 Introduksjon	216
26.2 Utpressing ved bruk av ulovlig atferd	216
26.3 Utpressing ved utilbørlig bruk av andre midler	217
27 Bedrageri	220
27.1 Introduksjon	220
27.2 Fremkaller, styrker eller utnytter en villfarelse	220
27.3 Forleder noen til å gjøre eller unnlate noe	224
27.4 Rettsstridskravet	225
27.5 Databedrageri	229
27.6 Grovt uaktsomt bedrageri	231
28 Forsikringsbedrageri	234
28.1 Introduksjon	234
28.2 Svik ved inngåelse av forsikringsavtale	235
28.3 Svikaktig fremkalling av et forsikringstilfelle	235
28.4 Svik i tilknytning til forsikringsoppgjør	237
29 Økonomisk utroskap	240
29.1 Introduksjon	240
29.2 Krav om styre- eller tilsynsrolle	241
29.3 Handlinger i strid med prinsipalens interesser	243
29.4 Vinnings- eller skadeforsett	248
30 Særlige alvorlighetsgrader	251
30.1 Introduksjon	251
30.2 Grove overtredelser – noen utgangspunkter	252
30.3 Grove overtredelser – særlige momenter	255
30.4 Mindre overtredelser	261

Del IV Narkotikaforbrytelser	265
31 Narkotikaforbrytelser	267
31.1 Introduksjon	267
31.2 Bakgrunn og begrunnelse	269
31.3 Internasjonale forpliktelser	272
31.4 Forbrytelsens objekt – narkotika	274
31.5 Alternative overtredelsesmåter	274
31.6 Forsettskravet	278
31.7 Uaktsom overtredelse	281
31.8 Medvirkning	282
31.9 Brukerrom – en særlig frifinnelsesgrunn	285
31.10 En eller flere narkotikaforbrytelser?	286
31.11 Grove narkotikaovertrædelser	289
31.12 Litt om reaksjonsvalg og straffutmåling	292
Domsregister	297
Lovforkortelser	303
Andre forkortelser	304
Litteratur	305

Domsregister

Høyesterett

- Rt. 1894.484 200
Rt. 1897.32 56
Rt. 1900.633 57
Rt. 1912.392 224
Rt. 1928.613 57
Rt. 1928.631 57
Rt. 1930.1005 185
Rt. 1932.395 196
Rt. 1934.167 193
Rt. 1938.21 196
Rt. 1946.183 244
Rt. 1946.386 241
Rt. 1947.273 106
Rt. 1947.338 218
Rt. 1950.219 218
Rt. 1950.342 201
Rt. 1950.709 195
Rt. 1950.823 209
Rt. 1950.866 236
Rt. 1951.806 208
Rt. 1951.816 208
Rt. 1952.1019 50
Rt. 1953.462 167, 196
Rt. 1953.657 197
Rt. 1953.729 173, 259
Rt. 1953.833 242
Rt. 1953.904 56
Rt. 1953.1118 195
Rt. 1953.1121 209
Rt. 1953.1219 209
Rt. 1953.1566 211
Rt. 1955.463 185
Rt. 1955.887 196
Rt. 1955.1219 172
Rt. 1956.395 194
Rt. 1958.100 236
Rt. 1958.717 191, 192
Rt. 1958.1147 191
Rt. 1960.501 208
Rt. 1961.547 89
Rt. 1961.553 89
Rt. 1961.941 90
Rt. 1963.753 221, 260
Rt. 1963.1324 209
Rt. 1963.1379 174
Rt. 1964.155 180
Rt. 1964.787 262
Rt. 1964.1076 206
Rt. 1965.223 200
Rt. 1965.228 193
Rt. 1965.429 181, 222
Rt. 1965.796 208
Rt. 1965.942 196
Rt. 1965.1104 48
Rt. 1966.905 185
Rt. 1968.568 44
Rt. 1968.626 180
Rt. 1968.646 194, 195
Rt. 1969.1331 222
Rt. 1970.758 176, 221, 222
Rt. 1971.277 212
Rt. 1971.667 200
Rt. 1971.801 172
Rt. 1971.804 176, 221
Rt. 1971.838 238
Rt. 1971.882 36
Rt. 1971.1075 174
Rt. 1971.1194 57
Rt. 1973.442 77, 195
Rt. 1973.869 197
Rt. 1974.254 281
Rt. 1974.424 170
Rt. 1974.438 259
Rt. 1974.471 208
Rt. 1974.1051 237, 239

- Rt. 1975.314 167
Rt. 1975.473 181
Rt. 1976.245 213
Rt. 1976.404 225
Rt. 1976.994 242
Rt. 1976.1126 222
Rt. 1977.348 194
Rt. 1977.608 219
Rt. 1977.976 239
Rt. 1978.291 194
Rt. 1978.1102 174
Rt. 1978.1167 192, 194
Rt. 1978.1428 42
Rt. 1979.190 286, 287
Rt. 1979.335 174
Rt. 1980.22 237
Rt. 1980.437 208
Rt. 1980.484 238
Rt. 1980.732 224
Rt. 1980.996 253
Rt. 1980.1085 262
Rt. 1980.1584 258
Rt. 1981.358 208, 258
Rt. 1982.578 119
Rt. 1982.710 258
Rt. 1982.1008 197
Rt. 1982.1036 208
Rt. 1982.1127 239
Rt. 1982.1216 167
Rt. 1982.1315 284
Rt. 1982.1315 284
Rt. 1983.241 208
Rt. 1983.375 44
Rt. 1983.802 223
Rt. 1983.1099 239
Rt. 1983.1100 48
Rt. 1983.1268 42
Rt. 1983.1357 209
Rt. 1983.1517 224, 225
Rt. 1984.286 262
Rt. 1984.440 236
Rt. 1984.563 262
Rt. 1984.904 177
Rt. 1984.999 236
Rt. 1984.1076 268
Rt. 1984.1085 262
Rt. 1984.1228 238
Rt. 1984.1264 211
Rt. 1984.1275 244
Rt. 1984.1281 223, 225
Rt. 1984.1518 238
Rt. 1985.334 245
Rt. 1985.435 45
Rt. 1985.603 44, 45
Rt. 1985.910 194
Rt. 1985.1092 151
Rt. 1986.171 211
Rt. 1986.252 118
Rt. 1986.468 218
Rt. 1986.517 170
Rt. 1986.571 185
Rt. 1986.1076 182, 225, 245, 248
Rt. 1987.496 285
Rt. 1987.640 211
Rt. 1987.929 234
Rt. 1987.981 104
Rt. 1987.1246 241
Rt. 1988.65 193
Rt. 1988.314 290
Rt. 1988.922 43
Rt. 1988.1351 209, 258
Rt. 1988.1381 263
Rt. 1989.55 239
Rt. 1989.105 275
Rt. 1989.463 196
Rt. 1989.517 104
Rt. 1989.632 209
Rt. 1989.979 115
Rt. 1989.980 191
Rt. 1989.1004 284, 285
Rt. 1989.1397 222
Rt. 1990.17 222, 231
Rt. 1990.28 171
Rt. 1990.188 223

- Rt. 1990.273 43
Rt. 1990.276 151
Rt. 1990.319 104
Rt. 1990.405 222
Rt. 1990.551 105
Rt. 1990.607 240
Rt. 1990.622 168
Rt. 1990.760 105
Rt. 1990.955 230
Rt. 1990.991 208
Rt. 1990.993 222
Rt. 1990.1054 222, 225, 238
Rt. 1990.1155 44
Rt. 1990.1217 151
Rt. 1991.40 208, 244, 246
Rt. 1991.245 234, 238
Rt. 1991.431 49
Rt. 1991.455 42
Rt. 1991.460 258
Rt. 1991.532 231
Rt. 1991.554 104
Rt. 1991.880 211
Rt. 1991.891 238
Rt. 1991.1165 238
Rt. 1991.1270 174
Rt. 1992.130 209
Rt. 1992.172 222
Rt. 1992.334 177
Rt. 1992.790 191
Rt. 1992.917 222
Rt. 1992.923 43
Rt. 1992.1079 208
Rt. 1992.1124 208
Rt. 1992.1258 215
Rt. 1992.1283 43, 44
Rt. 1992.1463 173, 243
Rt. 1992.1717 208
Rt. 1993.14 181, 209
Rt. 1993.367 173, 259
Rt. 1993.394 212
Rt. 1993.472 169
Rt. 1993.513 241
Rt. 1993.562 174
Rt. 1993.727 245, 248
Rt. 1993.1612 222
Rt. 1994.395 108
Rt. 1994.462 174
Rt. 1994.740 230, 231
Rt. 1994.903 223
Rt. 1994.1000 151
Rt. 1994.1002 169, 241
Rt. 1994.1032 151
Rt. 1994.1076 260
Rt. 1994.1097 245, 246, 247
Rt. 1994.1521 182
Rt. 1994.1555 181, 245, 249
Rt. 1995.241 173, 258
Rt. 1995.305 202
Rt. 1995.471 290, 292
Rt. 1995.1021 258
Rt. 1995.1331 238
Rt. 1995.1494 232
Rt. 1995.1536 246, 249
Rt. 1995.1560 221
Rt. 1995.1562 221, 222
Rt. 1995.1870 239
Rt. 1995.1872 230
Rt. 1995.1962 221
Rt. 1995.1983 107, 134
Rt. 1996.62 293
Rt. 1996.147 260
Rt. 1996.172 294
Rt. 1996.364 223, 224
Rt. 1996.367 258
Rt. 1996.1111 246
Rt. 1997.426 290
Rt. 1997.1760 168, 209
Rt. 1997.1771 221
Rt. 1997.2025 197
Rt. 1998.164 293
Rt. 1998.459 283
Rt. 1998.1354 245
Rt. 1999.36 241, 245
Rt. 1999.379 182

- Rt. 1999.779 244
Rt. 1999.874 232
Rt. 1999.1718 120
Rt. 2000.3 294
Rt. 2000.11 290
Rt. 2000.646 62
Rt. 2000.800 118
Rt. 2000.828 293
Rt. 2000.1611 211
Rt. 2000.1855 208
Rt. 2000.1858 260
Rt. 2001.129 294
Rt. 2001.227 246
Rt. 2001.1379 278
Rt. 2002.160 294
Rt. 2002.335 182
Rt. 2002.436 104
Rt. 2002.833 182
Rt. 2002.1139 72
Rt. 2002.1385 182, 228
Rt. 2003.211 290
Rt. 2003.245 236, 238
Rt. 2003.350 213
Rt. 2003.442 151
Rt. 2003.453 130
Rt. 2003.687 122, 123
Rt. 2003.1112 169
Rt. 2003.1243 168, 207
Rt. 2003.1376 242
Rt. 2003.1382 108, 109
Rt. 2003.1455 105
Rt. 2003.1461 110
Rt. 2004.32 119
Rt. 2004.94 168
Rt. 2004.381 50
Rt. 2004.497 174
Rt. 2004.759 293
Rt. 2004.1035 139
Rt. 2004.1280 290
Rt. 2004.1291 222
Rt. 2004.1355 40
Rt. 2004.1379 238
Rt. 2004.1381 239
Rt. 2004.1384 238
Rt. 2004.1396 40
Rt. 2004.1498 202
Rt. 2004.1556 127
Rt. 2004.1619 168
Rt. 2004.1769 279
Rt. 2004.1949 151
Rt. 2005.478 277
Rt. 2005.833 149
Rt. 2005.923 290
Rt. 2005.926 239
Rt. 2005.938 78
Rt. 2005.1195 223
Rt. 2005.1319 276, 277
Rt. 2005.1473 291
Rt. 2005.1524 287, 288
Rt. 2005.1567 36, 37
Rt. 2005.1571 294
Rt. 2005.1628 98, 156
Rt. 2006.161 294
Rt. 2006.431 106
Rt. 2006.513 126
Rt. 2006.694 287
Rt. 2006.828 118
Rt. 2006.853 255
Rt. 2006.964 287, 288, 294
Rt. 2006.970 47
Rt. 2006.1319 116
Rt. 2006.1691 238
Rt. 2007.504 131
Rt. 2007.583 176, 222
Rt. 2007.731 242
Rt. 2007.973 208
Rt. 2007.1043 174
Rt. 2007.1203 140
Rt. 2007.1537 78, 83
Rt. 2007.1677 222
Rt. 2008.867 149
Rt. 2008.1115 182
Rt. 2008.1217 292, 294
Rt. 2008.1258 71

- Rt. 2008.1325 276, 277
Rt. 2008.1491 218
Rt. 2008.1582 168, 207
Rt. 2009.231 242
Rt. 2009.279 275
Rt. 2009.294 296
Rt. 2009.299 72
Rt. 2009.397 222, 231
Rt. 2009.404 178
Rt. 2009.524 245, 246, 247
Rt. 2009.683 168
Rt. 2009.780 274
Rt. 2009.1159 278
Rt. 2009.1365 212, 215, 216
Rt. 2009.1409 227, 232
Rt. 2009.1432 38
Rt. 2009.1531 167, 275
Rt. 2009.1551 294, 295
Rt. 2010.129 78, 80
Rt. 2010.287 278
Rt. 2010.447 236, 238
Rt. 2010.449 295
Rt. 2010.466 107, 108, 135, 136, 143
Rt. 2010.481 274
Rt. 2010.699 152
Rt. 2010.785 73
Rt. 2010.949 78
Rt. 2010.1011 275
Rt. 2010.1052 291
Rt. 2011.172 48, 49
Rt. 2011.257 176
Rt. 2011.325 245
Rt. 2011.462 256
Rt. 2011.493 290
Rt. 2011.695 296
Rt. 2011.705 169
Rt. 2011.721 221
Rt. 2011.833 106
Rt. 2011.855 241
Rt. 2011.880 43
Rt. 2011.1104 213
Rt. 2011.1172 49
Rt. 2011.1313 291
Rt. 2011.1317 214
Rt. 2011.1412 195
Rt. 2011.1428 153
Rt. 2012.34 64
Rt. 2012.60 119
Rt. 2012.108 123
Rt. 2012.112 290
Rt. 2012.243 247
Rt. 2012.622 226, 228, 229, 233
Rt. 2012.659 116
Rt. 2012.686 226
Rt. 2012.835 80
Rt. 2012.941 238
Rt. 2012.1084 123
Rt. 2012.1103 105
Rt. 2012.1326 57
Rt. 2012.1336 48, 49
Rt. 2012.1669 180
Rt. 2012.1968 230
Rt. 2013.80 294
Rt. 2013.110 182
Rt. 2013.329 80
Rt. 2013.416 261
Rt. 2013.601 108
Rt. 2013.630 296
Rt. 2013.633 296
Rt. 2013.636 296
Rt. 2013.879 78, 80
Rt. 2013.1064 262
Rt. 2013.1153 258
Rt. 2013.1254 222, 245, 249
Rt. 2013.1442 278
Rt. 2013.1702 49
Rt. 2014.360 290
Rt. 2014.459 128
Rt. 2014.691 174, 258
Rt. 2014.695 80
Rt. 2014.843 177, 222
Rt. 2014.970 39
Rt. 2014.1097 232
Rt. 2015.149 283, 284

Rt. 2015.815 146
 Rt. 2015.1004 257
 Rt. 2015.1089 151
 Rt. 2015.1165 236
 Rt. 2015.1341 145
 HR-2004-263-A 293
 HR-2015-380-U 242
 HR-2016-287-A 152
 HR-2016-560-U 247
 HR-2016-1835-A 247
 HR-2016-2269-A 66
 HR-2016-2345-A 83
 HR-2017-114-U 46
 HR-2017-373-U 38
 HR-2017-473-U 241, 246
 HR-2017-968-A 104
 HR-2017-1072-A 174, 246
 HR-2017-1238-A 139
 HR-2017-1245-A 108, 134
 HR-2017-1920-U 200
 HR-2017-2079-U 186
 HR-2017-2415-A 80, 81
 HR-2018-112-A 81
 HR-2018-389-A 73
 HR-2018-587-U 61
 HR-2018-884-A 124
 HR-2018-1050-U 71, 73
 HR-2018-1169-U 238
 HR-2018-1658-A 71, 72
 HR-2018-1660-A 87, 261, 262
 HR-2018-2189-A 71, 72
 HR-2018-2281-A 51
 HR-2019-473-U 149
 HR-2019-497-A 69
 HR-2019-509-A 61
 HR-2019-561-A 81
 HR-2019-563-A 108, 109
 HR-2019-621-A 78, 80, 81
 HR-2019-632-U 40, 51, 52
 HR-2019-642-U 43
 HR-2019-676-A 168, 209, 246
 HR-2019-792-U 223, 232
 HR-2019-831-A 170, 236

HR-2019-900-A 16, 244, 247
 HR-2019-1643-A 295
 HR-2019-1644-A 40
 HR-2019-1675-A 78
 HR-2019-1715-A 146, 147
 HR-2019-1719-U 37
 HR-2019-1936-U 78, 79
 HR-2019-1936-U. 78
 HR-2019-2048-A 105
 HR-2019-2095-A 51, 52
 HR-2019-2169-U 116
 HR-2019-2385-A 139
 HR-2019-2205-A 77, 78, 82, 83
 HR-2020-374-U 39, 48

Lagmannsretter

RG 1998.20 (Frostatting) 207
 RG 2001.110 (Borgarting) 174
 LA-2008-19096 76
 LA-2015-69443 241
 LB-2001-3455 181
 LB-2003-1500 127
 LB-2008-67464 245
 LB-2012-189228-2 241
 LB-2014-18113 222
 LB-2014-68647 242
 LB-2014-128355 244, 247
 LB-2015-137689 246
 LB-2016-76901 192, 194
 LB-2016-108921 190
 LB-2017-108216-2 242, 244, 247, 248
 LB-2017-161291 167
 LB-2018-76645 222
 LB-2018-90579 213
 LF-2005-78383 241
 LF-2018-64891 245
 LF-2018-185572 190
 LF-2018-190203 254
 LH-1997-719 190
 LH-2016-97817 249

Tingretter

TOSLO-2002-8120 127

Lovforkortelser

abortloven – lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd
alkoholloven – lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk mv.
arbeidsmiljøloven – lov 17. juni 2005 nr. 62 om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv.
avtaleloven – lov 31. mai 1918 nr. 4 om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer
barnelova – lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre
brukerromsloven – lov 2. juli 2004 nr. 64 om ordning med brukerrom for inntak av narkotika
ekteskapsloven – lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap
finansavtaleloven – lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag
folketrygdloven – lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd
forsikringsavtaleloven – lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler
friluftsløven – lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet
gjeldsbrevlova – lov 17. februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev
grannelova – lov 16. juni 1961 nr. 15 om rettshøve mellom grannar
Grunnloven (Grl.) – Kongeriket Norges Grunnlov 17. mai 1814
havressurslova – lov 6. juni 2008 nr. 37 om forvaltning av viltelevande marine ressurser
hittegodslova – lov 29. mai 1953 nr. 3 om hittegoods
kriminalloven – lov 20. august 1842 angaaende Forbrydelser (opphevet)
lakse- og innlandsfiskloven – lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk
legemiddelloven – lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler mv.
markedsføringsloven – lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv.
politiløven – lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet
skadeserstatningsloven – lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning
straffeløven (strl.) – lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff
straffeløven 1902 (strl. 1902) – Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 (opphevet)
straffeprosessloven (strpl.) – lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker
tolløven – lov 21. desember 2007 nr. 119 om toll og vareførsel
utlendingsloven – lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her
varemerkeløven – lov 26. mars 2010 nr. 8 om beskyttelse av varemerker
vegtrafikkloven – lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk
verdipapirhandeløven – lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel
viltloven – lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt
åndsverkløven – lov 20. desember 2018 nr. 120 om opphavsrett til åndsverk mv.

Andre forkortelser

A = Høyesterett i avdeling

bl.a. = blant annet

EMD = Den europeiske menneskerettsdomstol

EMK = Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, 04.11.1950

EU = Den europeiske union

EØS = Det europeiske økonomiske samarbeidsområde

f.eks. = for eksempel

flg. = følgende

FN = De forente nasjoner

HR = Høyesterett

Innst. O. = innstilling til Odelstinget

Innst. S. = innstilling til Stortinget

jf. = jamfør

kap. = kapittel

kr = kroner

LA = Agder lagmannsrett

LB = Borgarting lagmannsrett

LF = Frostating lagmannsrett

LH = Hålogaland lagmannsrett

mv. = med videre

mfl. = med flere

NOU = Norges offentlige utredninger

nr. = nummer

Ot.prp. = odelstingsproposisjon

Prop. L = proposisjon til Stortinget (lovvedtak)

red. = redaktør(er)

RG = Rettens Gang

Rt. = Norsk Retstidende

s. = side(r)

SKM 1896 = Udkast til almindelig borgerlig Straffelov for Kongeriget Norge. II: Motiver. Utarbeidet af den ved kgl. Resolution af 14de November 1885 nedsatte Kommission, Kristiania 1896.

SRI 1967 = Innstilling fra Straffelovrådet om endringer i straffebestemmelsene for overtredelse av regler i lovgivningen om narkotika m. v. Bergen 1967.

U = Høyesteretts ankeutvalg

utg. = utgave

Litteratur

- Aall 2018 = Aall, Jørgen. Rettsstat og menneskerettigheter: En innføring i vernet om individets sivile og politiske rettigheter etter den norske forfatning og etter den europeiske menneskerettighetskonvensjon. 5. utg., Fagbokforlaget, Bergen 2018.
- Andenæs 1967 = Andenæs, Johs. Formuesforbrytelsene. 2. utg., Universitetsforlaget, Oslo 1967.
- Andenæs 1975 = Andenæs, Johs. Formuesforbrytelsene. 3. utg., Universitetsforlaget, Oslo 1975.
- Andenæs/Andersen 2008 = Andenæs, Johs. og Andersen, Kjell V. Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene. Samlet utgave. Universitetsforlaget, Oslo 2008.
- Andenæs/Bratholm 1996 = Andenæs, Johs. og Bratholm, Anders. Spesiell strafferett. 3. utg., Universitetsforlaget, Oslo 1996.
- Andenæs/Rieber-Mohn/Sæther 2016 = Andenæs, Johs.; Rieber-Mohn, Georg Fr. og Sæther, Knut Erik. Alminnelig strafferett. 6. utg., Universitetsforlaget, Oslo 2016.
- Andersen 2005 = Andersen, Kjell V. Rettsvillfarelse i strafferetten. Fagbokforlaget, Bergen 2005.
- Ballangrud 2007 = Ballangrud, Anne Jorun Bolken. Seksuelle overgrep mot kvinner med funksjonsnedsettelse. En analyse av straffeloven §§ 192 og 193 og den tilhørende rettspraksis. Kvinnerettslig skriftserie nr. 71/2007, Oslo 2007.
- Bjerke/Keiserud/Sæther 2011 (I) = Bjerke, Hans Kristian; Keiserud, Erik og Sæther, Knut Erik. Straffeprosessloven: lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker med senere endringer. Bind I, 4. utg., Universitetsforlaget, Oslo 2011.
- Bodal 2017 = Bodal, Vilde Hallgren. Å fremme andres prostitusjon (straffeloven § 315). Fagbokforlaget, Bergen 2017.
- Ertzeid, JV 2006 = Ertzeid, Aina Mee. Straffeloven § 192 om voldtekt: et supplement til pensum i spesiell strafferett. Jussens Venner 41 (6): 337–371.
- Eskeland 2011 = Eskeland, Ståle. De mest alvorlige forbrytelser. Cappelen Damm Akademisk, Oslo 2011.
- FFS = Grønning, Linda; Husabø, Erling Johannes og Jacobsen, Jørn. Frihet, forbrytelse og straff: en systematisk fremstilling av norsk strafferett. 2. utg., Fagbokforlaget, Bergen 2019.
- Fredriksen 2017 = Fredriksen, Steinar. Norm, skyldkrav og straffetrussel: Utvalgte emner fra spesiell strafferett. Gyldendal juridisk, Oslo 2017.
- Frøberg 2020 = Frøberg, Thomas. Alminnelig strafferett i et nøtteskall. 2. utg., Gyldendal juridisk, Oslo 2020.

- Frøberg, FS Eskeland 2013 = Frøberg, Thomas. Til det rettslige voldtektsbegrepets genealogi. I: Torgersen, Runar; Schea, Trond Eirik og Høgberg, Alf Petter, red. *Rettsikker radikaler: Festskrift til Ståle Eskeland*. Cappelen Akademisk forlag, Oslo 2013: 31–56.
- Frøberg/Holter, LoR 2017 = Frøberg, Thomas og Holter, Katrine. Villfarelse om prejudisielle rettsforhold og uberettiget vinnings forsett. *Lov og Rett* 56 (2): 69–85.
- Giertsen 2014 = Giertsen, Johan. *Avtaler*. 3. utg., Universitetsforlaget, Oslo 2014.
- Hagerup 1898 = Hagerup, Francis. *Formuesindgreb og dokumentforbrydelser*. 2. gjennomarbeidede og utvidede udg., Aschehoug, Kristiania 1898.
- Hagerup 1903 = Hagerup, Francis. *Straffeloven: Almindelig borgerlig straffelov af 22 mai 1902 og lov om dens ikrafttræden af samme dato udgivet med oplysende anmærkninger og henvisninger*. Aschehoug, Kristiania 1903.
- Holmboe 2017 = Holmboe, Morten. *Tale eller tie: om plikt til å avverge alvorlige lovbrudd og uriktige domfellelser*. Gyldendal juridisk, Oslo 2017.
- Holmboe, FS Busch 2019 = Holmboe, Morten. *Ungdom, sex og straff – om straffbortfall og straffnedsettelse på grunn av jevnbyrdighet i alder og utvikling*. I: Sæther, Knut Erik; Kvande, Kjerstin A.; Torgersen, Runar; og Stridbeck, Ulf, red. *Straff og frihet: Til vern om den liberale rettsstat*. Gyldendal, Oslo 2019: 315–336.
- Holter 2019 = Holter, Katrine. *Hensikt: En studie av hensiktsforsett og omkringliggende begreper i strafferetten: Universitetet i Bergen (disputasutgave)*, 2019.
- Holter, JV 2020 = Holter, Katrine. *Om imaginærforbrytelser og utjenlige forsøk – med særlig henblikk på trygdebedrageri*. *Jussens Venner* 55 (2): 105–128.
- Horn/Pilgaard, TfS 2008 = Horn, Henrik og Pilgaard, Marianne Støkken. *Fra Økokrim: Strafferettslig utroskap: Lojalitetsplikten ved transaksjoner mellom nærstående*. *Tidsskrift for strafferett* 8 (3): 336–347.
- Husabø 1994 = Husabø, Erling Johannes. *Rett til sjølvvalt livsavslutning? Ad notam* Gyldendal, Oslo 1994.
- Husabø 1999 = Husabø, Erling Johannes. *Straffansvarets periferi: Medverking, forsøk, førebuing*. Universitetsforlaget, Bergen 1999.
- Husabø 2018 = Husabø, Erling Johannes. *Terrorisme i norsk strafferett: ein analyse av straffelova kapittel 18*. Fagbokforlaget, Bergen 2018.
- Høgberg/Salomonsen, TfS 2010 = Høgberg, Benedikte Moltumyr og Salomonsen, Torunn. *Voldtektslovgivning på ville veier? Straffeloven § 192*. *Tidsskrift for strafferett* 10 (3): 210–252.
- Hörnle, BJCLCJ 2018 = Hörnle, Tatjana. *#MeToo - Implications for Criminal Law?*. *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice*, 6(2): 115–135.
- Jacobsen 2009 = Jacobsen, Jørn RT. *Fragment til forståing av den rettsstatlege strafferetten*. Fagbokforlaget, Bergen 2009.
- Jacobsen 2019 = Jacobsen, Jørn. *Valdtektsstraffebudet: gjeldande rett og spørsmålet om reform*. Fagbokforlaget, Bergen 2019.

- Jacobsen, Høgberg/Sunde 2019 = Jacobsen, Jørn. Det strafferettslege lovskravet i eit metodeperspektiv. I: Høgberg, Alf Petter og Sunde, Jørn Øyrehagen, red. Juridisk metode og tenkemåte. Universitetsforlaget, Oslo 2019: 527–561 (kap. 19).
- Jacobsen, Tfs 2018 = Jacobsen, Jørn. Straffansvaret for å overlate pornografi til barn. Tidsskrift for strafferett 18 (2): 102–130.
- Jacobsen/Aasen, FS Mæland 2019 = Jacobsen, Jørn og Aasen, Henriette Sinding. Når mangler et „samtykke” – Utfordringer knyttet til et samtykkebasert voldtektsstraffebud. I: Matningsdal, Magnus og Strandbakken, Asbjørn, red. Integritet og ære: Festskrift til Henry John Mæland. Gyldendal, Oslo 2019: 96–119.
- Jacobsen/Taslaman, BJCLCJ 2016 = Jacobsen, Jørn og Taslaman, Selma. The Norwegian Criminal Regulation of Drugs: An Overview and Some Principled Challenges. Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice 6 (1): 20–52.
- Jahre/Holmboe, LoR 2012 = Jahre Hans-Petter og Holmboe, Morten. Alderen som objektivt straffbarhetsvilkår: dit og tilbake igjen?. Lov og Rett 51(10): 579–597.
- Kjerschow 1930 = Kjerschow, P. Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 og Lov om den almindelige borgerlige straffelovs ikrafttreden av 22. mai 1902. Aschehoug, Oslo 1930.
- Lilleholt, LoR 2015 = Lilleholt, Kåre. Ny straffelov og det siviliserte samfunnet. Lov og Rett 55 (7): 444–445.
- Matningsdal 2015 = Matningsdal, Magnus. Straffeloven: lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff: alminnelige bestemmelser: kommentarutgave. Universitetsforlaget, Oslo 2015.
- Matningsdal 2016 = Matningsdal, Magnus. Norsk spesiell strafferett. 2. utg., Fagbokforlaget, Bergen 2016.
- Matningsdal 2017 = Matningsdal, Magnus. Straffeloven: lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff: de straffbare handlingene, kapittel 17–31: kommentarutgave. Universitetsforlaget, Oslo 2017. (Foreligger også i en elektronisk utgave på www.juridika.no.)
- Mæland 2012 = Mæland, Henry John. Norsk alminnelig strafferett. Justian, Bergen 2012.
- Robberstad 2003 = Robberstad, Anne. Bistandsadvokaten: ofrenes stilling i straffesaker. 2. utg., Universitetsforlaget, Oslo 2003.
- Røstad, JV 1976 = Røstad, Helge. Provokasjon som straffrihetsgrunn. Jussen Venner 11: 299–326.
- Schjølberg 2017 = Schjølberg, Stein. Cyberkriminalitet. Universitetsforlaget, Oslo 2017.
- Skeie 1946 II = Skeie, Jon. Den norske strafferett. Andet bind. Den spesielle del. 2. utg., Olaf Norlis Forlag, Oslo 1946.
- Skilbrei/Stefansen 2018 = Skilbrei, May-Len og Stefansen, Kari. Seksuell vold: En samfunnsvitenskapelig innføring. Cappelen Damm akademisk, Oslo 2018.
- Skålevåg, Tfk 2003 = Skålevåg, Svein Atle. Kjønnnsforbrytelser. Sedelighet, seksualitet og strafferett 1880–1930. Tidsskrift for kjønnsforskning 33 (1-02): 7–25.

- Slørdal/Rygnestad, LoR 2010 = Slørdal, Lars og Rygnestad, Tarjei. Domsslutninger, derivatregler og «designer drugs»: Manglende faktaforståelse i strafferettspleien vedrørende misbruksstoffer?. *Lov og Rett* 49 (4): 223–229.
- Stang Dahl 1994 = Stang Dahl, Tove. Pene piker haiker ikke: artikler om kvinneverett, strafferett og velferdsstat. Universitetsforlaget, Oslo 1994.
- Steine mfl., TfNpf 2012 = Steine, Iris M. mfl. Forekomsten av seksuelle overgrep i et representativt befolkningsutvalg i Norge. *Tidsskrift for Norsk psykologforening* 49 (10): 951–957.
- Stordrange 2014 = Stordrange, Bjørn. Forbrytelser mot vårt økonomiske system: utroskap og korrupsjon. 3. utg., Fagbokforlaget, Bergen 2014.
- Sunde 2016 = Sunde, Inger Marie. Datakriminalitet: en fremstilling av strafferettslige regler om datakriminalitet. Fagbokforlaget, Bergen 2016.
- Syse, FS Lassen 1997 = Syse, Aslak. Ungdom og seksualitet. I: Hagstrøm, Viggo; Lødrup, Peter og Aarbakke, Magnus, red. Ånd og rett – festskrift til Birger Stuevold Lassen på 70-årsdagen. Universitetsforlaget, Oslo 1997: 993–1006.
- Sæbø, FS Mæland 2019 = Sæbø, Rune. Strafferettslig kreditorvern. I: Matningsdal, Magnus og Strandbakken, Asbjørn, red. Integritet og ære: Festskrift til Henry John Mæland. Gyldendal, Oslo 2019: 158–173.
- Sætre/Grytdal 2012 = Sætre, Marianne og Grytdal, Veslemøy. Voldtekt i den globale byen 2011: anmeldelser og medieoppslag. Politiet, Oslo politidistrikt, Oslo 2012.
- Sætre/Jebsen/Holter 1986 = Sætre, Marianne; Jebsen, Ellen og Holter, Harriet. Tvang til seksualitet: en undersøkelse av seksuelle overgrep mot barn. Cappelen, Oslo 1986.
- Thoresen/Hjemdal 2014 = Thoresen, Siri og Hjemdal, Ole Kristian. Vold og voldtekt i Norge – en nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, Rapport nr. 1/2014.
- Uggerud/Svendsen, LoR 2010 = Uggerud, Einar og Svendsen, John Sigurd. Juss, semantikk og kjemi. *Lov og Rett* 49 (3): 171.
- Øyen 2019 = Øyen, Ørnulf. Straffeprosess. 2. utg., Fagbokforlaget, Bergen 2019.